

Sygn. akt III CZP 102/18

POSTANOWIENIE

Dnia 11 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa A. K.
przeciwko (...) Zakładowi Ubezpieczeń S.A. w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 11 kwietnia 2019 r.,
na skutek zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Okręgowy w S.
postanowieniem z dnia 26 września 2018 r., sygn. akt II Ca (...),

"Czy w przypadku wyrządzenia częściowej szkody w pojeździe mechanicznym, w sytuacji, gdy przed ustaleniem wysokości odszkodowania nie dojdzie do jego naprawy, lecz zbycia, w wyniku którego poszkodowany uzyska cenę niższą niż faktyczna wartość tego pojazdu z uszkodzeniami, odszkodowanie należne poszkodowanemu w ramach ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego powinno być ustalone jako równowartość hipotetycznie określonych kosztów przywrócenia pojazdu do stanu poprzedniego, czy też należy je ustalić według metody różnicowej, z uwzględnieniem ceny jaką poszkodowany powinien uzyskać ze sprzedaży uszkodzonego pojazdu?"

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Powódka A. K. pozwem wniesionym w dniu 6 marca 2015 r. domagała się zasądzenia od (...) Zakładu Ubezpieczeń Spółki Akcyjnej kwoty 5 100 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 3 listopada 2013 r. do dnia zapłaty.

Nakazem zapłaty z dnia 13 marca 2015 r. wydanym w postępowaniu upominawczym Sąd Rejonowy w S. orzekł zgodnie z żądaniem pozwu.

Rozpoznając sprawę na skutek sprzeciwu pozwanego Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 10 stycznia 2018 r. oddalił powództwo.

Sąd ustalił, że w dniu 24 września 2013 r. samochód powódki marki M. uległ uszkodzeniu w wyniku kolizji drogowej, której sprawca był ubezpieczony w zakresie odpowiedzialności cywilnej u pozwanego. Powódka zgłosiła szkodę pozwanemu, który przyznał powódce odszkodowanie w wysokości 2 884,83 zł.

W dniu 23 października 2013 r. rzeczoznawca M. C. na zlecenie powódki wycenił koszt całkowity przywrócenia pojazdu do stanu sprzed szkody na kwotę 8 717,96 zł. Koszt ekspertyzy wyniósł 300 zł.

W dniu 24 maja 2014 r. pozwany przyznał powódce odszkodowanie kwocie 1 734,20 zł z tytułu utraconych dochodów.

Powódka zbyła samochód w stanie uszkodzonym w dniu 25 listopada 2014 r. za kwotę 2000 zł. Powódka nie dokonała przed sprzedażą żadnych napraw z wyjątkiem wymiany tylnego reflektora. Naprawę w tym zakresie przeprowadził jej znajomy, nie wystawiając z tego tytułu rachunku.

Wartość rynkowa pojazdu w stanie sprzed powstania szkody wynosiła 18 200 zł. W stanie uszkodzonym pojazd we wrześniu 2013 r. był warty 12 100 zł. Koszt naprawy przy użyciu nowych i oryginalnych części we wrześniu 2013 r. opiewałby na kwotę 9 016,75 zł, a w przypadku wykorzystania zamienników – na kwotę 8 742,75 zł. Zastosowanie części oryginalnych nie doprowadziłoby do wzrostu wartości pojazdu, lecz jedynie do przywrócenia stanu sprzed powstania szkody.

Na podstawie art. 436 § 2 i art. 822 k.c. oraz art. 34 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (jedn. tekst: Dz. U. z 2018 r., poz. 473 ze zm.) Sąd uznał powództwo za bezzasadne. Przyjął, że, skoro w chwili rozstrzygnięcia o odszkodowaniu nie doszło jeszcze do naprawienia uszkodzeń pojazdu, to podstawy ustalenia jego wysokości nie mogą stanowić

hipotetyczne koszty naprawy. Powódka sprzedała samochód, wobec czego w jej majątku nie wystąpił uszczerbek majątkowy polegający na konieczności poniesienia kosztów doprowadzenia pojazdu do stanu poprzedniego. Przyznanie jej kwoty uwzględniającej te koszty prowadziłyby do jej bezpodstawnego wzbogacenia. Z tego powodu powództwo podlegało oddaleniu. W ocenie Sądu powódka mogła w odrębnym procesie dochodzić odszkodowania z tytułu obniżenia ceny sprzedaży uszkodzonego pojazdu.

Apelację od wyroku z dnia 10 stycznia 2018 r. wniosła powódka.

Sąd Okręgowy w S., rozpoznając apelację, powziął poważne wątpliwości prawne, którym dał wyraz, występując z przedstawionym na wstępie zagadnieniem prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 390 § 1 k.p.c., jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu. Judykatura uznaje, że w sytuacji, w której zagadnienie przedstawione Sądowi Najwyższemu na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. do rozstrzygnięcia zostało już wyczerpująco wyjaśnione przez Sąd Najwyższy w orzeczeniach wydanych, tak w składach zwykłych, jak i powiększonych, a uzasadnienie przedstawionego zagadnienia nie prezentuje takiej argumentacji prawnej, która skłania do zmiany ugruntowanej linii orzeczniczej, nie ma podstaw do udzielenia odpowiedzi (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2018 r., III CZP 51/18, nie publ., z dnia 7 grudnia 2018 r., III CZP 74/18, nie publ., i z dnia 7 grudnia 2018 r., III CZP 72/18, nie publ.).

W orzecznictwie przyjęto, że obowiązek ubezpieczyciela odpowiedzialności cywilnej polega wprawdzie na zapłacie odszkodowania, a więc na spełnieniu świadczenia pieniężnego (art. 822 § 1 k.c.), jednak poszkodowany może, według swojego wyboru, żądać od ubezpieczyciela zapłaty kosztów hipotetycznej restytucji albo zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej ustalonej zgodnie z metodą różnicy (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2002 r., V CKN 903/00, OSNC 2003, Nr 1, poz. 15; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2006 r., III CZP 76/05, nie publ., uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2007 r., III CZP

150/06, OSNC 2007, Nr 10, poz. 144). Przepis art. 822 § 1 k.c. modyfikuje normę wynikającą z art. 363 § 1 k.c. bowiem jedynie w ten sposób, że roszczenie o przywrócenie stanu poprzedniego przekształca w roszczenie o zapłatę kosztów restytucji.

Utrwalony jest także pogląd, że powstanie roszczenia z tytułu kosztów przywrócenia uszkodzonego pojazdu do stanu pierwotnego, a tym samym zakres odszkodowania, nie zależą od tego, czy poszkodowany dokonał restytucji i czy w ogóle ma taki zamiar. Odpowiada ono niezbędnym i ekonomicznie uzasadnionym kosztom naprawy, a naprawa dokonana przed uzyskaniem świadczenia od ubezpieczyciela, jej koszt i faktyczny zakres nie ma zasadniczego wpływu na sposób ustalania wysokości odszkodowania (por. uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012 r., III CZP 80/01, OSNC 2012, nr 10, poz. 112 i z dnia 17 maja 2007 r., III CZP 150/06, OSNC 2007, nr 10, poz. 144, uchwały Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 1994 r., III CZP 71/94, OSNC 1994, nr 12, poz. 234, z dnia 15 listopada 2001 r., III CZP 68/01, OSNC 2002, nr 6, poz. 74, z dnia 13 czerwca 2013 r., III CZP 32/03, OSNC 2004, nr 4, poz. 51, z dnia 14 września 2006 r., III CZP 65/06, OSNC 2007, nr 6, poz. 83, z dnia 26 lutego 2006 r., III CZP 5/06, OSNC 2007, nr 1, poz. 6, z dnia 24 sierpnia 2017 r., III CZP 20/17, OSNC 2018, nr 6, poz. 56 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 października 1972 r., II CR 425/72, OSNC 1973, nr 6, poz. 111, z dnia 20 lutego 1981 r., I CR 17/81, OSNC 1981, nr 10, poz. 199, z dnia 11 grudnia 1997 r., I CKN 385/97, nie publ., z dnia 16 stycznia 2002 r., IV CKN 635/00, nie publ., z dnia 20 lutego 2002 r., V CKN 903/00, OSNC 2003, nr 1, poz. 15, z dnia 11 czerwca 2001 r., V CKN 266/00, nie publ., z dnia 20 lutego 2002 r., V CKN 908/00, nie publ., z dnia 12 lutego 2004 r., V CK 187/03, Wokanda 2004/ 7-8/ 15, z dnia 21 sierpnia 2012 r., II CSK 707/12, OSNC 2014, nr 4, poz. 48, i z dnia 8 września 2017 r., II CSK 857/16, nie publ.).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono ponadto, że dla powstania roszczenia o naprawienie szkody w postaci kosztów naprawy pojazdu nie mają znaczenia żadne późniejsze zdarzenia, między innymi w postaci sprzedaży uszkodzonego lub już naprawionego pojazdu. Okoliczność, że poszkodowany nie czekając na wypłatę odszkodowania sprzedaje uszkodzony samochód, nie pozbawia go prawa do odszkodowania w wysokości

odpowiadającej hipotetycznym kosztom naprawy, skoro rzeczywista naprawa nie stanowi warunku dla dochodzenia odszkodowania. W konsekwencji poszkodowany w ramach ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego, w przypadku szkody częściowej, może żądać odszkodowania w wysokości odpowiadającej niezbędnym i uzasadnionym ekonomicznie kosztom przywrócenia pojazdu do stanu poprzedniego, także wtedy, gdy naprawy nie dokonał i sprzedał pojazd w stanie uszkodzonym. Zbycie rzeczy jest uprawnieniem właściciela tak samo, jak korzystanie z niej. Skorzystanie z tego uprawnienia nie może ograniczać wysokości należnego poszkodowanemu odszkodowania, gdyż ubezpieczyciel sprawcy szkody powinien wyrównać uszczerbek w majątku poszkodowanego do pełnej wysokości szkody. Poszkodowany nie może żądać zapłaty kosztów (hipotetycznej) restytucji tylko w sytuacji, w której przywrócenie stanupoprzedniego byłoby niemożliwe albo pociągało za sobą nadmierne trudności lub koszty. Koszty naprawy uszkodzonego w wypadku komunikacyjnym pojazdu, nieprzewyższające jego wartości sprzed wypadku, nie są jednak nadmierne w rozumieniu art. 363 § 1 k.c. (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2018 r., II CNP 32/17, nie publ., z dnia 12 kwietnia 2018 r., II CNP 41/17, nie publ., z dnia 12 kwietnia 2018 r., II CNP 43/17, nie publ., z dnia 29 stycznia 2002 r., V CKN 682/00, nie publ., z dnia 20 lutego 2002 r., V CKN 903/00, OSNC 2003, nr 1, poz. 15, z dnia 16 maja 2002 r., V CKN 1273/00, nie publ., z dnia 11 czerwca 2003 r., V CKN 308/00, nie publ. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2006 r., III CZP 76/05, nie publ.).

Stanowisko Sądu Najwyższego w rozpatrywanym zakresie jest utrwalone do tego stopnia, że za niezgodne z prawem są uznawane przez ten Sąd orzeczenia, w których stanowisko to jest podważane przez sądy powszechne. W szczególności Sąd Najwyższy ocenił jako niezgodny z prawem wyrok sądu powszechnego, w którym doszło do oddalenia powództwa z tego powodu, że poszkodowany nie dokonał naprawy pojazdu i sprzedał go, a domagał się naprawienie szkody w wysokości odpowiadającej hipotetycznym kosztom naprawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2018 r., II CNP 41/17, nie publ.; por. także wyroki

z dnia 8 marca 2018 r., II CNP 32/17, nie publ., i z dnia 12 kwietnia 2018 r., II CNP 43/17, nie publ.).

Z tych względów Sąd Najwyższy, uznając, że nie zostały spełnione warunki umożliwiające podjęcie uchwały, na podstawie art. 86 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2018 r., poz. 5 ze zm.), orzekł, jak w sentencji.

aj